

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS ĮSTATYMO NR. I-533 3, 12, 15, 20, 21,
22, 25, 27, 29, 30, 32, 33, 35, 67, 68 IR 71 STRAIPSNŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS SAVIVALDYBIŲ INFRASTRUKTŪROS PLĖTROS
ĮSTATYMO NR. XIII-2895 12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, šių projektų tikslai ir uždaviniai

2022 m. birželio 30 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 pakeitimo įstatymą, kuriuo įtvirtintas naujas vietos savivaldos modelis, nustatantis, kad už savivaldos teisės įgyvendinimą savivaldybės bendruomenės interesais atsakingos savivaldybės institucijos: savivaldybės atstovaujamoji institucija – savivaldybės taryba ir savivaldybės vykdomoji institucija – savivaldybės meras (VSI 3 straipsnio 10 dalis).

Įvykus 2023 m. savivaldybių tarybų ir merų rinkimams ir įsigaliojus naujos redakcijos VSI bei praktikoje pradėjus taikyti naują vietos savivaldos modelį, išaiškėjo teisinio reglamentavimo trūkumai, kurie paskatino tobulinti Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymą (toliau – VSI). Siekdama užtikrinti efektyvų teisėkūros procesą, Vidaus reikalų ministerija inicijavo suinteresuotų institucijų diskusijas, kurių metu aptartos svarbiausios VSI taikymo praktikoje problemos, galimi jų sprendimo būdai. Apibendrinus problematiką ir pateiktus siūlymus, parengti Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 3, 12, 15, 20, 21, 22, 25, 27, 29, 30, 32, 33, 35, 67, 68 ir 71 straipsnių pakeitimo įstatymo (toliau – VSI projektas) ir Lietuvos Respublikos savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymo Nr. XIII-2895 12 straipsnio pakeitimo įstatymo (toliau – SII projektas) projektai.

VSI projekto tikslas – spręsti paaiškėjusias VSI praktinio taikymo problemas: aiškiau reglamentuoti ir atskirti savivaldybės institucijų kompetencijas, aiškiau reglamentuoti savivaldybės komitetų ir komisijų darbo tvarką, įtraukti į Etikos ir Antikorupcijos komisijas visuomenės atstovus, spręsti su mero pavadavimu, vicemerų paskyrimu ir kitas praktikoje kylančias problemas; sudaryti prielaidas didesniai savivaldybių kontrolės ir audito tarnybų nepriklausomumui; užtikrinti teisės akto nuostatų nuoseklumą ir suderinamumą su kitais įstatymais.

SII projekto tikslas – pavesti savivaldybių kontrolės ir audito tarnyboms atlikti infrastruktūros plėtros organizatoriaus parengtos savivaldybės infrastruktūros plėtros rėmimo programos ir jos administravimo lėšų panaudojimo ataskaitos patikrinimą ir parengti išvadą.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Vidaus reikalų ministerijos Viešojo administravimo ir vietos savivaldos politikos grupės (vadovė Alma Bulkevičienė, tel. (8 5) 271 7105, e. paštas alma.bulkeviciene@vrm.lt) patarėja Justina Ronkaitienė, tel. (8 5) 271 8661, el. paštas justina.ronkaitiene@vrm.lt.

3. Dabartinis teisinis įstatymų projektuose aptartų teisinių santykių reglamentavimas

Šiuo metu VSI 15 straipsnio 2 dalies 10 punktą nustato, kad išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija yra sprendimų dėl mero politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių nustatymas, nors VSI 27 straipsnio 2 dalies 21 punktą įtvirtina, kad meras teikia savivaldybės tarybai siūlymus dėl mero politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių skaičiaus nustatymo. Taigi, praktikoje kyla neaiškumų dėl šių nuostatų suderinamumo ir taikymo.

Pagal VSI 15 straipsnio 2 dalies 19 punktą, sprendimų dėl disponavimo savivaldybei

nuosavybės teise priklausančiu turtu priėmimas, šio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarkos taisyklių nustatymas, išskyrus atvejus, kai tvarka yra nustatyta įstatymuose ar jų pagrindu priimtuose kituose teisės aktuose yra išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija. Vadovaujantis minėta nuostata, savivaldybių tarybos turi priimti sprendimus dėl viso, savivaldybei nuosavybės teise priklausančio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo.

VSĮ 12 straipsnio 4 dalis nustato, kad savivaldybės tarybos nariui, kuris reglamento nustatyta tvarka atstovauja savivaldybei už savivaldybės ribų, apmokamos komandiruotės išlaidos, tačiau nenustatoma, kas priima sprendimą dėl savivaldybės tarybos nario komandiruotės.

VSĮ 21 straipsnis, reglamentuojantis savivaldybės tarybos komitetų posėdžių organizavimą, ir VSĮ 22 straipsnis reglamentuojantis savivaldybės tarybos komisijų sudarymą, darbo organizavimą, nereglamentuoja šių komitetų ir komisijų sprendimų priėmimo tvarkos.

VSĮ 22 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad nuolatinės ir laikinosios savivaldybės tarybos komisijos gali būti sudaromos savivaldybės tarybos sprendimu arba mero siūlymu, taigi, minėta nuostata nėra aiški ir tiksli, nes gali būti aiškinama, kad komisijai sudaryti pakanka mero siūlymo.

VSĮ 22 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad savivaldybės tarybos sudaromos komisijos pirmininku tarybos sprendimu gali būti skiriamas tik nepriekaištingos reputacijos, kaip ji yra apibrėžta šio įstatymo 11 straipsnyje, tarybos narys. Taikant šią nuostatą praktikoje nėra aišku ar komisijos pirmininku gali būti skiriamas kitas, t. y. VSĮ 11 straipsnio reikalavimų neatitinkantis, savivaldybės tarybos narys.

VSĮ 22, 23 ir 24 straipsniai, reglamentuojantys komisijų, Etikos ir Antikorupcijos komisijų teisinius pagrindus, nenumato, kad šių komisijų nariais gali ar turi būti bendruomenių atstovai.

Nors praktikoje gali susiklostyti situacijos, kai meras turi nusišalinti, tačiau VSĮ nereglamentuojamas mero nusišalinimas, taip pat nesprenžiamas klausimas dėl mero pavadavimo jam nusišalinus.

Pagal VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 3 punktą meras administruoja savivaldybės biudžeto asignavimus ir kitus piniginius išteklius, organizuoja savivaldybės biudžeto vykdymą, administruoja savivaldybės turtą, tačiau vadovaujantis Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo (toliau – BSI) 4 straipsniu, meras nėra asignavimų valdytojas.

Savivaldybės atstovaujamoji institucija ir savivaldybės vykdomoji institucija yra atskirtos, tačiau mero atostogų klausimą, vadovaujantis VSĮ 29 straipsnio 2 dalimi, nustatyta spręsti reglamento nustatyta tvarka.

VSĮ 30 straipsnio 2 dalis nustato, kad merą pavaduojantis vicemerai vykdo visus mero įgaliojimus, tačiau nenustatyta, kad šie įgaliojimai kyla iš VSĮ ir kitų įstatymų. Be to, VSĮ 30 straipsnis nereglamentuoja kas turėtų pavaduoti merą, kai vicemerai nėra paskirtas, o meras laikinai neina savo pareigų.

VSĮ 32 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad meras savivaldybės tarybai teikia kandidatūrą į vicemero pareigas. Jeigu savivaldybės taryba du kartus iš eilės nepritaria teikiamai kandidatūrai į vicemero pareigas, meras turi teisę savo sprendimu savivaldybės tarybai teiktą kandidatą paskirti vicemeru. Jeigu meras, savivaldybės tarybai pirmą kartą nepritarus jo teiktai kandidatūrai, teikė kito asmens kandidatūrą į vicemero pareigas, meras turi teisę savo sprendimu vicemeru paskirti pasirinktinai vieną iš savivaldybės tarybai teiktų kandidatų į vicemero pareigas. Toks teisinis reglamentavimas apsunkina vicemero paskyrimą, nes praktikoje pasitaikė atvejų, kai savivaldybės taryba posėdžio metu nesvarstydavo šio klausimo ir vicemerai (-ai) ilgą laiką nebuvo paskiriami.

VSĮ 33 straipsnio 2 dalis nustato, kad savivaldybės tarybos posėdžius, komitetus, merą, kiek mero veikla susijusi su savivaldybės tarybos posėdžiais, aptarnauja, taip pat savivaldybės tarybos sprendimų projektus rengia, nagrinėja ir išvadas dėl savivaldybės tarybos sprendimų projektų rengia

savivaldybės tarybos posėdžių sekretorius (-iai). Padėti jam (jiems) atlikti priskirtas funkcijas jis (jie) gali pasitelkti savivaldybės administraciją. Taikant šią nuostatą praktikoje, nėra aišku, kokias išvadas rengia savivaldybės tarybos posėdžių sekretorius (-iai).

Pagal VSĮ 33 straipsnio 3 dalies 5 punktą, savivaldybės administracija rengia savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymų projektus, savivaldybės institucijų sprendimų ir potvarkių projektus. Vadovaujantis VSĮ 25 straipsnio 5 dalimi mero sprendimai įforminami potvarkiais, todėl VSĮ 33 straipsnio 3 dalies 5 punkto reglamentavimas yra perteklinis.

VSĮ 33 straipsnio 3 dalies 6 punkte nustatyta, kad dėl savivaldybės tarybos sprendimo projekto, išskyrus šios dalies 5 punkte nurodytus sprendimų projektus, ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo registravimo dienos pateikia išvadas, o jeigu savivaldybės tarybos sprendimo projektas didelės apimties, administracijos direktoriaus įsakymu išvadų pateikimo terminas vieną kartą gali būti pratęstas iki 10 darbo dienų, tačiau nenustatyta, šių išvadų pateikimo tvarkos ir nenumatoma, kad jos teikiamos reglamento nustatyta tvarka.

VSĮ 67 straipsnis numato savivaldybių kontrolės ir audito tarnyboms atlikti išorinės finansinį, atitikties ir veiklos auditus, tačiau nenumato galimybės atlikti vertinimus, nors savivaldybių kontrolės ir audito tarnyboms yra poreikis atlikti ne tik auditus, bet ir vertinimus. Šis straipsnis bei SIPI neįtvirtina savivaldybių kontrolės ir audito tarnyboms funkcijų, susijusių su savivaldybės infrastruktūros plėtros rėmimo programomis, tačiau numato, kad išvadas dėl savivaldybės infrastruktūros plėtros rėmimo programų pateikia viešojo intereso įmonių audito įmonė ar auditorius, kurių paslaugos yra brangios.

VSĮ 67 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad savivaldybės kontrolierius į pareigas priimamas konkurso būdu arba šio įstatymo nustatytu atveju be konkurso ir iš jų atleidžiamas Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka, tačiau įstatymas, siekiant užtikrinti savivaldybės kontrolierių nepriklausomumą ir nešališkumą, nesuteikia teisės savivaldybių kontrolerius vienijančioms asociacijoms deleguoti atstovo į konkurso komisijos narius.

VSĮ 67 straipsnio 9 dalies 3 punktą nustato, kad savivaldybės kontrolierius sudaro savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos veiklos plano projektą, gavęs savivaldybės tarybos Kontrolės komiteto pritarimą, su šio plano projektu supažindina savivaldybės centralizuotą vidaus audito tarnybą; kiekvienais metais iki einamųjų metų lapkričio 15 dienos patvirtina ateinančių metų savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos veiklos planą, organizuoja jo vykdymą ir yra už tai atsakingas; prireikus patvirtintą savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos veiklos planą tikslina bendra plano tvirtinimo tvarka. Toks reglamentavimas neužtikrina savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos nepriklausomumo.

VSĮ 20 straipsnio 4 dalies 1 punktą nustato, kad Kontrolės komitetas siūlo savivaldybės tarybai atleisti savivaldybės kontrolierių, kai yra įstatymuose nurodyti atleidimo iš valstybės tarnybos pagrindai. 2024-01-01 įsigaliojus Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 20, 35, 67 ir 68 straipsnių pakeitimo įstatymui Nr. XIV-2006, VSĮ 20 straipsnio 4 dalies 1 punkte įtvirtinama, kad Kontrolės komitetas vertina atrinktus kandidatus į savivaldybės kontrolieriaus pareigas ir savivaldybės tarybai teikia savivaldybės kontrolieriaus kandidatūrą, siūlo savivaldybės tarybai atleisti savivaldybės kontrolierių, kai yra įstatymuose nurodyti atleidimo iš valstybės tarnybos pagrindai. Įstatymas nereglementuoja, kas turėtų siūlyti savivaldybės tarybai skelbti konkursą į savivaldybės kontrolieriaus pareigas ar skirti savivaldybės kontrolierių antrai kadencijai be konkurso, taip pat kas siūlytų skatinti savivaldybės kontrolierių už nepriekaištingą tarnybinių pareigų atlikimą.

Pagal VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 23 punktą, meras suteikia savivaldybės kontrolieriui, kai savivaldybės kontrolieriaus nėra – jo pavaduotojui atostogas, siunčia savivaldybės kontrolierių, kai savivaldybės kontrolieriaus nėra – jo pavaduotoją į komandiruotes. Toks reglamentavimas

neužtikrina savivaldybės kontrolieriaus nepriklausomumo nuo savivaldybės institucijų.

VSĮ 3 straipsnio 9 dalyje apibrėžiama savivaldybės centralizuotos vidaus audito tarybos sąvoka, tuo tarpu specialiojo vidaus kontrolę ir vidaus auditą reglamentuojančio Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo (VKVAĮ) 2 straipsnio 2 dalyje vartojama centralizuoto vidaus audito tarnybos sąvoka. VSĮ 68 straipsnio 6 dalis numato, kad vidaus auditoriai atlikto audito ataskaitas pateikia merui, savivaldybės tarybai ir audituotų subjektų vadovams, nors centralizuoto vidaus audito tarnyba yra atskaitinga merui.

VSĮ nėra nuostatų dėl teisės aktų sustabdymo, panaikinimo, apskundimo.

4. Naujos teisinio reglamentavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Pagal VSĮ 3 straipsnio 3 dalį, meras yra savivaldybės vykdomoji institucija (savivaldybės vadovas). Meras, vykdydamas jam pavestus įgaliojimus vadovaudamasis VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 21 punktu, teikia savivaldybės tarybai siūlymus dėl mero politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių skaičiaus nustatymo. Atsižvelgiant į tai, VSĮ projekto 3 straipsnio 1 dalimi siūloma keisti VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 10 punktą, nustatant, kad išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija yra sprendimų dėl mero politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojų pareigybių nustatymo priėmimas mero teikimu.

VSĮ 15 straipsnis nustato išimtinę ir paprastąją savivaldybės tarybos kompetenciją. Šio straipsnio 2 dalies 19 punkte nustatyta, kad išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija yra sprendimų dėl disponavimo savivaldybei nuosavybės teise priklausančiu turto priėmimas, šio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarkos taisyklių nustatymas, išskyrus atvejus, kai tvarka yra nustatyta įstatymuose ar jų pagrindu priimtuose kituose teisės aktuose. Pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo (toliau – VSTVNDJĮ) 10 straipsnio 1 dalį, savivaldybei nuosavybės teise priklausančias turto patikėjimo teise valdyti, naudoti ir disponuoti juo perduodamas savivaldybės tarybos nustatyta tvarka, pagal VSTVNDJĮ 14 straipsnio 4 dalį, sprendimą dėl savivaldybės turto perdavimo pagal panaudos sutartį šio straipsnio 1 dalyje nurodytiems subjektams priima savivaldybės taryba ar jos įgaliota institucija ir kt. Įgyvendindamos VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 19 punktą, savivaldybių tarybos priima sprendimus ir dėl labai mažos vertės turto, pavyzdžiui baldai, knygos, įranga ir kt., perdavimo patikėjimo teise savivaldybės įstaigoms, taip pat perduodant turtą iš vienos savivaldybės biudžetinės įstaigos kitai savivaldybės biudžetinei įstaigai. Atsižvelgiant į tai, VSĮ projekto 3 straipsnio 2 dalimi siūloma keisti VSĮ 15 straipsnio 2 dalies 19 punktą nustatant, kad savivaldybės taryba nustato savivaldybei nuosavybės teise priklausančio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarką, išskyrus atvejus, kai tvarka yra nustatyta įstatymuose ar jų pagrindu priimtuose kituose teisės aktuose. Siūlomu pakeitimu būtų sudaromos prielaidos savivaldybių taryboms apsispręsti dėl sprendimų, susijusių su savivaldybei nuosavybės teise priklausančio turto valdymu, priėmimo lygmenis.

Sistemiškai vertinant VSĮ normas, pažymėtina, kad savivaldybės taryba yra atstovaujamoji institucija, o meras – vykdomoji ir įstatymu šios dvi institucijos viena nuo kitos atskirtos, jos negali kištis viena į kitos veiklą, todėl siekiant teisinio aiškumo ir išvengti praktikoje pasitaikančių atvejų kai savivaldybių tarybų narius į komandiruotes išleidžia merai, siūloma VSĮ 12 straipsnio 4 dalyje nustatyti, kad sprendimą dėl savivaldybės tarybos nario komandiruotės priima savivaldybės taryba.

VSĮ 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad savivaldybės tarybos komitetų darbo tvarka nustatoma reglamente. Savivaldybių tarybos reglamentuose nustato, kad komiteto sprendimai priimami posėdyje dalyvaujančių komiteto narių balsų dauguma, o balsams pasiskirsčius po lygiai, lemia komiteto pirmininko arba komiteto posėdžiui pirmininkavusiojo balsas. Pagal VSĮ 8 straipsnio 1 dalį, visi savivaldybės tarybos nariai yra lygūs. Atsižvelgiant į tai, VSĮ projekto 5 straipsniu siūloma papildyti VSĮ 21 straipsnį 9 dalimi, nustatančia, kad savivaldybės tarybos komitetų sprendimai priimami posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsų dauguma, o jeigu balsai pasiskirsto po lygiai (laikoma, kad balsai pasiskirstė po lygiai tada, kai balsų už gauta tiek pat, kiek prieš ir susilaikiusių kartu sudėjus), balsuojama dar kartą reglamento nustatyta tvarka. Analogiškai VSĮ projekto 6 straipsnio 4 dalimi siūloma papildyti ir VSĮ 22 straipsnį 10 dalimi, nustatančia, kad savivaldybės tarybos komisijų sprendimai priimami posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsų dauguma, o jeigu

balsai pasiskirsto po lygiai (laikoma, kad balsai pasiskirstė po lygiai tada, kai balsų už gauta tiek pat, kiek prieš ir susilaikiusių kartu sudėjus), balsuojama dar kartą komisijos nuostatų nustatyta tvarka.

Siekiant teisinio aiškumo VSĮ projektu siūloma patikslinti VSĮ 22 straipsnio 1 dalį ir nustatyti, kad nuolatinės bei laikinosios komisijos, išskyrus Etikos komisiją ir Antikorupcijos komisiją, gali būti sudaromos savivaldybės tarybos sprendimu arba mero siūlymu siūlymui pritarus savivaldybės tarybos sprendimu.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodekso 6 straipsnio 1 dalies 2 punktu, savivaldybių tarybose savivaldybių politikų elgesio, kuriuo pažeidžiami šiame kodekse nustatyti elgesio principai ir nuostatos, tyrimą atlieka savivaldybių tarybų sprendimu iš jų narių ir gyvenamųjų vietovių bendruomenių atstovų sudarytos etikos komisijos. Atsižvelgiant į tai, kad VSĮ 23 straipsnis, reglamentuojantis Etikos komisijos teisinius pagrindus, o taip pat ir VSĮ 24 straipsnis, reglamentuojantis Antikorupcijos komisijos teisinius pagrindus, nenumato, kad šiose komisijose turi būti bendruomenių atstovai, VSĮ projektu siūloma VSĮ 23 straipsnio 3 dalyje nustatyti, kad Etikos komisijoje ir Antikorupcijos komisijoje seniūnaičiai arba seniūnaičiai ir visuomenės atstovai turi sudaryti ne mažiau kaip 1/3 komisijos narių.

Siekiant teisinio apibrėžtumo, VSĮ projektu siūloma nustatyti, kad savivaldybės tarybos sudaromos komisijos pirmininku tarybos sprendimu skiriamas tik nepriekaištingos reputacijos, kaip ji yra apibrėžta šio įstatymo 11 straipsnyje, tarybos narys.

Pasikeitus vietos savivaldos modeliui, savivaldybės meras yra savivaldybės vykdomoji institucija (savivaldybės vadovas), turinti savivaldybės valdžios ir viešojo administravimo įgaliojimus. Kasdienėje veikloje meras gali susidurti su klausimais, keliančiais jam interesų konfliktą, tačiau VSĮ nėra įtvirtintas mero nusišalinimo institutas, pavadinimas jam nusišalinus. Siekiant teisinio aiškumo, VSĮ projekto 7 straipsniu siūloma VSĮ 25 straipsnį papildyti nuostata aiškiai apibrėžiančia mero nusišalinimo pagrindus, o VSĮ projekto 10 straipsnio 1 dalimi pakeisti VSĮ 30 straipsnio 1 dalies 1 punktą nustatant, kad merui nusišalinus merą pavaduoja vicemeras, išskyrus VSĮ 30 straipsnio 2 dalyje nustatytas išimtis.

Vadovaujantis BSĮ 4 straipsniu, meras nėra asignavimų valdytojas, jis neturi juridinio asmens vadovo statuso, todėl negali vykdyti VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 3 punkto nuostatos – administruoti savivaldybės biudžeto asignavimų. Nors vadovaujantis VSTVNDJĮ 8 straipsnio 1 dalies 2 punktu, savivaldybių institucijos patikėjimo teise valdo, naudoja ir disponuoja savivaldybei nuosavybės teise priklausančiu turtu, tačiau pažymėtina, kad visas turtas turi būti apskaitomas buhalterinėje apskaitoje, o meras neturi juridinio asmens statuso, todėl negali jo apskaityti savo apskaitoje. Atsižvelgiant į tai, VSĮ projekto 9 straipsniu siūloma patikslinti VSĮ 27 straipsnio 2 dalies 3 punktą atsisakant minėtų nuostatų ir nustatant, kad meras organizuoja savivaldybės biudžeto valdymą.

VSĮ neapibrėžia mero ir savivaldybės administracijos santykio, tik VSĮ 33 straipsnio 3 dalies 7 punkte nustatyta, kad savivaldybės administracija atlieka mero finansinį, ūkinį ir materialinį aptarnavimą. Siekiant užtikrinti mero įgaliojimų įgyvendinimą, VSĮ projekto 8 straipsnio 3 dalimi siūloma nustatyti, kad meras įgaliojimų vykdymui gali pasitelkti savivaldybės administraciją.

Pažymėtina, kad pagal naują vietos savivaldos modelį meras yra vykdomoji institucija, jis nėra savivaldybės tarybos narys, todėl meras turėtų pats spręsti dėl atostogų jam suteikimo. Vadovaujantis tuo, kas paminėta, VSĮ projekto 9 straipsniu siūloma keisti VSĮ 29 straipsnio 2 dalį ir nustatyti, kad meras priima potvarkius dėl atostogų jam suteikimo.

Nors VSĮ 27 straipsnio 2 dalyje nustatytų mero funkcijų sąrašas yra baigtinis, tačiau meras vykdo ir kitais įstatymais jam pavestas funkcijas, todėl siekiant teisinio aiškumo, VSĮ projekto 10 straipsnio 2 dalimi siūloma papildyti VSĮ 30 straipsnio 2 dalį nustatant, kad merą pavaduojantis vicemeras vykdo visus VSĮ ir kituose įstatymuose nustatytus mero įgaliojimus.

Taikant įstatymą praktikoje pasitaiko atvejų kai vicemerais nėra paskirti, todėl vadovaujantis VSĮ 30 straipsnio 2 dalimi negali pavaduoti mero jam laikinai neinant pareigų. Siekiant užtikrinti mero įgaliojimų vykdymą jam laikinai neinant pareigų ir nesant paskirtų vicemerų, VSĮ projekto 10 straipsnio 3 dalimi siūloma papildyti VSĮ 30 straipsnį 7 dalimi, nustatančia, kad jeigu vicemeras nėra paskirtas arba vicemeras dėl pateisinamų priežasčių laikinai negali pavaduoti mero, merą šio straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais pavaduoja savivaldybės administracijos direktorius, t. y. kitas

mero skiriamas politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojas.

Po 2023 m. savivaldybių tarybų ir merų rinkimų merui formuojant komandą pasitaikė atvejų, kai vadovaujantis VSĮ 32 straipsnio 2 dalimi meras teikė savivaldybės tarybai kandidatus į vicemero pareigas, tačiau savivaldybės taryba šių klausimų neįtraukdavo į darbotvarkes ir jų nesvarstydavo, todėl vicemerais ilgą laiką nebuvo paskirti. Pagal VSĮ 32 straipsnio 1 dalį, vicemeras yra mero skiriamas politinio asmeninio pasitikėjimo valstybės tarnautojas, atliekantis mero nustatytas funkcijas ir pavedimus. Atsižvelgiant į tai, VSĮ projekto 11 straipsniu siūloma patikslinti VSĮ 32 straipsnio 2 dalį nustatant, kad meras savivaldybės tarybai teikia kandidatūrą į vicemero pareigas, o jeigu savivaldybės taryba du kartus iš eilės nepitaria teikiamai kandidatūrai į vicemero pareigas arba šio klausimo nesvarsto, meras turi teisę savo sprendimu savivaldybės tarybai teiktą kandidatą paskirti vicemeru. Jeigu meras savivaldybės tarybai teikė skirtingų asmenų kandidatūras į vicemero pareigas, meras turi teisę savo sprendimu vicemeru paskirti pasirinktinai vieną iš savivaldybės tarybai teiktų kandidatų į vicemero pareigas.

VSĮ 33 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad savivaldybės tarybos posėdžių sekretorius (-iai) rengia išvadas dėl savivaldybės tarybos sprendimų projektų. Atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis minėto straipsnio 5 dalies 6 punktu savivaldybės administracijai pavesta pateikti išvadas dėl savivaldybės tarybos projekto. Taikant įstatymą praktikoje yra neaišku, kokias išvadas turi pateikti savivaldybės tarybos posėdžių sekretorius (-iai), ar šios išvados nedubliuos savivaldybės administracijos teikiamų išvadų, taip pat kyla pagrįstų abejonų, ar vienas ar keli savivaldybės tarybos posėdžių sekretoriai gali pateikti išvadas dėl skirtingų ir labai įvairių sričių savivaldybės tarybos sprendimų projektų. Atsižvelgiant į tai, VSĮ projekto 12 straipsnio 1 dalimi siūloma VSĮ 33 straipsnio 2 dalyje nustatyti, kad savivaldybės tarybos posėdžių sekretorius (-iai) rengia savivaldybės tarybos sprendimų projektus ir vertina savivaldybės tarybos sprendimų projektų atitiktį VSĮ ir savivaldybės tarybos reglamente nustatytiems reikalavimams.

VSĮ projekto 12 straipsnio 2 dalimi siūloma tikslinti VSĮ 33 straipsnio 3 dalies 5 punktą atsisakant perteklinio reglamentavimo, kad savivaldybės administracija rengia ir potvarkių projektus, nes potvarkis yra savivaldybės institucijos, t. y. mero, sprendimas (VSĮ 25 str. 5 d.). Siekiant teisinio aiškumo, pProjektu taip pat siūloma tikslinti VSĮ 33 straipsnio 3 dalies 6 punktą nustatant, kad savivaldybės administracijos išvados rengiamos reglamento nustatyta tvarka.

Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba – savivaldybės biudžetinė įstaiga, prižiūrinti, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas savivaldybės turtas bei patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai (VSĮ 3 straipsnio 11 dalis). Pagal VSĮ 67 straipsnio 4 dalį, savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos veikla grindžiama nepriklausomumo, teisėtumo, viešumo, objektyvumo ir profesionalumo principais. Siekiant užtikrinti savivaldybių kontrolės ir audito tarnybų nepriklausomą, VSĮ projektu siūloma nustatyti, kad Kontrolės komitetas siūlytų savivaldybės tarybai skelbti konkursą į savivaldybės kontrolieriaus pareigas ar skirti savivaldybės kontrolierių antrai kadencijai be konkurso Valstybės tarnybos įstatyme nustatyta tvarka, siūlytų savivaldybės tarybai skatinti savivaldybės kontrolierių už nepriekaištingą tarnybinių pareigų atlikimą Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka bei siūlytų savivaldybės tarybai atleisti savivaldybės kontrolierių, kai yra įstatymuose nurodyti atleidimo iš valstybės tarnybos pagrindai. Siekiant užtikrinti savivaldybių kontrolierių nepriklausomumą bei nešališkumą, VSĮ projekto 14 straipsnio 4 dalimi siūloma nustatyti, kad vienu iš pretendentų į savivaldybės kontrolieriaus pareigas konkurso komisijos narių skiriamas savivaldybių kontrolierius vienijančios asociacijos atstovas.

Savivaldybės kontrolės ir audito tarnybai vadovauja ir už jos veiklą atsako savivaldybės kontrolierius (VSĮ 67 straipsnio 2 dalis). Siekiant užtikrinti tiek savivaldybės kontrolieriaus, tiek savivaldybės kontrolės ir audito tarnybų nepriklausomumą, VSĮ projekto 14 straipsnio 5 dalimi siūloma nustatyti, kad savivaldybės kontrolierius sprendžia su juo pačiu susijusius einamuosius vidaus administravimo klausimus. Užtikrinant VSĮ nuostatų suderinamumą VSĮ projekto 8 straipsnio 2 dalimi siūloma atsisakyti nuostatų, kad meras suteikia savivaldybės kontrolieriui, jo pavaduotojui atostogas, siunčia juos į komandiruotes. Ne mažiau svarbus aspektas, užtikrinantis savivaldybių kontrolės ir audito tarnybų nepriklausomumą yra veiklos plano sudarymas ir tvirtinimas. Siekiant

užtikrinti savivaldybių kontrolės ir audito tarnybų nepriklausomumą, VSI projekto 14 straipsnio 6 dalimi siūloma tikslinti VSI 67 straipsnio 9 dalies 3 punktą atsisakant pareigos gauti savivaldybės tarybos Kontrolės komiteto pritarimą, tačiau nustatant, kad veiklos plano projektą savivaldybės kontrolierius pateikia Kontrolės komitetui.

Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą, savivaldybių kontrolės ir audito tarnybos atlieka išorinės finansinį, atitikties ir veiklos auditą. Praktikoje savivaldybių kontrolės ir audito tarnyboms kyla poreikis atlikti ne tik minėtus auditus, tačiau ir vertinimus, apimančius specialių tikslinių kontrolės užduočių vykdymą, pavyzdžiui, savivaldybės finansinės būklės ir galimybių skolintis ar teikti garantijas išvadų teikimas, arba konkrečios užduoties vykdymą, todėl VSI projekto 14 straipsniu siūloma keisti VSI 67 straipsnio 1 dalies 1 punktą nustatant, kad savivaldybių kontrolės ir audito tarnybos atlieka ir vertinimus.

Lietuvos Respublikos savivaldybių infrastruktūros plėtros įstatymo 12 straipsnio 10 dalis nustato, kad einamųjų metų pabaigoje infrastruktūros plėtros organizatorius parengia savivaldybės infrastruktūros plėtros rėmimo programos ir jos administravimo lėšų panaudojimo ataskaitą ir pateikia ją tikrinti viešojo intereso įmonių audito įmonei ar auditoriui. Atsižvelgiant į tai, kad auditorių paslaugos yra brangios, šios išlaidos yra apmokamos iš savivaldybių biudžetų, o savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba yra savivaldybės biudžetinė įstaiga, kuri taip pat atlieka auditus, SIPI projektu siūloma nustatyti, kad ataskaitą tikrina ir išvadą dėl jos pateikia savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba. Atitinkamai VSI projekto 14 straipsnio 2 dalimi siūloma savivaldybės kontrolės ir audito tarnybai pavesti atlikti naują funkciją – rengti ir savivaldybės tarybai teikti išvadą dėl savivaldybės infrastruktūros plėtros rėmimo programos ir jos administravimo lėšų panaudojimo ataskaitos.

Dauguma dokumentų rengimo, saugojimo ir jų mainų vyksta elektronine forma, savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos privalo atlikti savivaldybės metinių ataskaitų rinkinių, biudžeto vykdymo, turto naudojimo ir kitus į metinius veiklos planus įtrauktus auditus atitinkančius jiems keliamus reikalavimus, o tai sąlygoja būtinybę turėti prieigas prie savivaldybės informacinių sistemų bei neatlygintinai gauti informaciją ir duomenis iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, valstybės informacinių sistemų ir registru, reikalingus veiklai vykdyti. Atsižvelgiant į tai, VSI projekto 14 straipsnio 7 dalimi savivaldybių kontrolės ir audito tarnyboms siūloma suteikti tokias teises.

Siekiant suderinti Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo nuostatas su Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo (VKVAĮ) nuostatomis, VSI projekto 1 straipsniu siūloma patikslinti VSI 3 straipsnio 9 dalyje vartojamą savivaldybės centralizuotos vidaus audito tarnybos sąvoką vartojant savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnybos sąvoką, nes vadovaujantis VKVAĮ 2 straipsnio 2 dalimi, centralizuota yra ne vidaus audito tarnyba, o ji vykdo centralizuotą vidaus auditą.

Savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnybą įsteigia savivaldybės taryba, tvirtindama savivaldybės administracijos struktūrą; ši tarnyba yra atskaitinga merui, meras užtikrina vidaus audito tarnybos veiklos ir organizacinį nepriklausomumą ir šios valdymo funkcijos negali perduoti kitiems viešojo juridinio asmens valstybės tarnautojams ar darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis (VSI 68 straipsnio 1, 3 dalys). Vidaus audito tarnyba savo funkcijas įgyvendina atlikdama vidaus auditus ir jų rezultatų pagrindu formuluodama rekomendacijas. Atsižvelgiant į tai, kad vidaus audito tarnyba yra atskaitinga merui, su juo derina metinį vidaus audito tarnybos planą, meras ir audituotų subjektų vadovai turi priimti sprendimus dėl vidaus audito rekomendacijų įgyvendinimo, savivaldybės tarybos Kontrolės komitetas gali raštu paprašyti atliktų vidaus audito ataskaitų, VSI projekto 15 straipsnio 3 dalimi, siūloma atsisakyti pareigos vidaus auditoriams atliktu audito ataskaitas pateikti savivaldybės tarybai.

VSI redakcijoje, galiojusioje iki 2023-04-01, 18 straipsniu buvo įtvirtintos nuostatos dėl teisės aktų sustabdymo, panaikinimo, apskundimo. Atsižvelgiant į tai, kad savivaldybėse dažnai kyla klausimų dėl teisės aktų sustabdymo, panaikinimo ir apskundimo, VSI projekto 16 straipsniu VSI 71

straipsnis papildomas minėtomis nuostatomis atsižvelgiant į pasikeitimus, susijusius su nauju vietos savivaldos modeliu.

VSĮ projektu taip pat atlikti kiti redakcinio pobūdžio VSĮ pakeitimai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir priemonės, kurių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta
Neigiamų įstatymų projektų priėmimo pasekmių nenumatoma.

6. Priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Įstatymų įgyvendinimo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus įstatymų projektus, jų įgyvendinimas neturės neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Įstatymų projektų atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Teisės aktų keisti nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, jų sąvokų ir terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Naujos sąvokos įstatymų projektuose neapibrėžiamos.

11. Įstatymų projektų atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai

Įstatymams įgyvendinti savivaldybių tarybos turės keisti reglamentus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės fondų lėšų įstatymų projektų įgyvendinimui neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„vietos savivalda“, „savivaldybė“, „savivaldybės taryba“, „savivaldybės tarybos komitetai“, „meras“, „vicemeras“, „savivaldybės administracija“, „savivaldybės tarybos posėdžių sekretorius (-iai)“, „savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba“, „savivaldybės centralizuoto vidaus audito tarnyba“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.